

İslam'da oruç tutmanın farz olduğu ay Ramazan'dır. Mübarek üç ayların üçüncüsüdür. Kamerî/Hicrî aylar arasında dokuzuncu sıradadır. 11 Ayın Sultanıdır. Ramazan ayına yetişen akıllı ve bâliğ (ergen, evlenecek yaşa gelmiş olan) Müslümanlara oruç tutmak emredilmiştir. Terk eden günahkâr; inkâr eden kâfir olur. Çünkü oruç Kur'ân-ı Kerîm'in açık ve net ayetleriyle sabittir.1

İslam'da ibadetler Kamerî Aylara göre ayarlandığı için Ramazan Ayı vb. mübarek gün ve geceler her yıl 10-11 gün önce gelir. Çünkü Hicri Yıl 354 Gün olup, Şemsî/Mîlâdî yıldan 10-11 gün noksandır.

Ramazan aynı zamanda Kur'an'ın indirilmeye başlandığı aydır. Kur'an, 27 Ramazan 610 tarihinde (Kadir gecesi) indirilmeye başlamıştır.2

Oruç ibadeti daha önceki dinlerde de vardı.3 Ancak bu günkü şekliyle Oruç Hicretin 2. yılında, Şaban Ayı'nın 10. günü (Şubat 624), Bedir Gazâsı'ndan bir ay evvel Medine'de farz kılınmıştır.

Ramazan ayına has bazı temel kavramlar vardır. Bunlardan bir kısmını şöyle açıklayabiliriz:

Oruç: Allah'ın rızasını kazanmak için, imsak vaktinden iftar vaktine kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durmaktır.

İmsak: Orucun başladığı vakit. Fecrin veya tan yerinin ağarması, şafak vakti, seher vakti. İnsanın bazı bedeni zevk ve ihtiyaçlara karşı kendini tutması ve oruç tutmaya başlaması demektir.

Sahur: Oruç tutmak niyetiyle imsaktan önce yemek yeme eylemine ve yemek yenilen vakte denir.

İftar: Güneşin battığı an; orucu açma eylemine ve zamanına denir.

Bu eylemler aynı kavramlarla olmasa bile Kur'ân-ı Kerîm'de açık ve net ifade edilmiştir.

Oruç Zaman ve Mekan Açısından Evrensel Bir İbadettir

A.Zaman Açısından: Her yıl 10 gün önce gelen oruç, 33-34 yılda bir yılın bütün mevsimlerinde tutulmuş olur. Böylece dünyanın hiçbir yerinde ne sadece sıcak mevsimlerde ne de sadece soğuk mevsimlerde oruç tutulmuş olur. Bir insan ortalama ömründe bir veya iki kez senenin her gününü oruçlu geçirmiş olur.

B.Zemin/Mekan Açısından: Yer yüzündeki bütün Müslümanlar yılın değişik mevsimlerinde aynı anda oruç tutarlar. Nasıl ki namaz ve hacda Kabe'ye yönelen Müslümanlar aynı duyguyu yaşayıp ümmet olma bilincine varırlarsa oruçta da aynı zamanda aynı duyguları paylaşan bütün yeryüzü Müslümanları aynı ibadeti yapmanın şuuruyla kardeş olduklarını hissederler.

Orucun Faydaları:

Bizler orucu bir takım faydaları için tutmayız. Sırf Allah (c.c.) emrettiği için tutarız. Ama bu sayede manevi ve maddi bir çok faydayı da elde etmiş oluruz. Orucun bazı faydalarını şöyle sıralayabiliriz:

I. Manevi Yönden (Orucun Kazandırdığı İyi Alışkanlıklar)

1. Allah'a kulluk borcumuzu yerine getirmiş oluruz. Dolayısıyla Allah'ın rızasını kazanmış oluruz.

2. Oruç ahlakımızı güzelleştirir; Alçak gönüllü yapar. Oruçlu insan kızmaz, kalp kırmaz, kimseyi hatta hayvanları bile incitmez. Çevremizle iyi ilişkiler kurarız. Oruçlu insan sevabı boşa gitmesin diye kavga ve tartışmalardan uzak durur.

3. Oruçlu kimse nefisine hakim olur, nefisini yener (iradesi güç kazanır). Bu da üstün bir ibadettir. Nefis en iyi açlıkla terbiye edilir.

4. Oruç tutmakla şeytanı da yenmek mümkündür. Oruç tutan, meleklerle benzemiş olur. Zira melekler yemez içmezler.⁴

5. Oruç haramlardan uzak kalmasını öğretir. Oruçlu iken kendi helaline bile el uzatmayan mümin, başkasının haramına asla göz dikemez. İftara 5 dakika var. Önünde harika bir sofraya var. El uzatamıyorsun. Niçin? Çünkü bu nimetler Allah'ındır. O izin verirse yersin, O izin vermezse yiyemezsin. Allah Rabbü'l-âlemin'dir. Tüm evrenleri Yaratan, Yaşatan ve Yöneten O'dur.

“Allâhü Ekber

” sesleriyle O'nun en büyük olduğunu anlarım, O'na hamd ve şükr ederim. O'nun huzurunda boyun bükürüm.

6. Oruç zorluklara karşı dayanma gücü kazandırır. Sabırlı olmaya alışırız. Nitekim hadiste “Oruç sabrın yarısıdır.” buyrulmuştur.

7. Oruç gizli bir ibadettir. İnsanı riyakârlıktan, gösterişten alıkoyar. Sırf Allah için ibadet ve iş

yapmasını öğretir.

8. İnsanlar arasında yardımlaşma ve merhamet duygusunu geliştirir. Özellikle Ramazan aylarında verilen fitre, zekat, iftar ziyafetleri bunun fiili uygulamalarıdır. Oruç tutarak aç kalan Müslümanların aç kalan fakirleri hatırlama ve onlara yardım etme arzusu ve gayreti artar. Damdan düşenin halinden damdan düşen anlar. Bizler de açlığın sayesinde tokluğun kıymetini ve açların perişan halini anlarız. Ayrıca iftar davetleriyle dostluk ve akrabalık bağları kuvvetlenir. Tabii ki sırf reklam ve gösteriş (riya) olsun diye verilen iftarların sevab adına bir değeri olamaz. Peygamberimiz (s.a.v.) buyurmuştur ki: **“En kötü davet, zenginlerin çağrılıp da, fakirlerin unutulduğu davetlerdir.”**

5

9. Hayatımız belirli disiplin ve düzene girer. Sahur, namaz, iftar gibi zamana bağlı ibadetler bizi planlı davranışlara alıştıırır. Aynı zamanda oruç sayesinde bütün dünya Müslümanları sanki bir aile imiş gibi aynı hayatı paylaşır, birlik ve dirlik sağlar.

II. Bedensel Yönden (Maddî ve Fiziksel Açıdan) Orucun Fayda ve Hikmetleri

1. On bir ay devamlı çalışan mîde ve ona bağlı olan vücut organları dinlenir. Adeta vücudun yıllık bakımı yapılmış olur. Vücutta birikmiş enerjiler harcanır, fazlalıklar dışarı atılır (perhiz, rejim). Vücut dinlenmiş ve sıhhate kavuşmuş olur. Bunun için iftarda tıka basa yememek, terâvihi de mutlaka kılmak gerekir. Hem bir ibadettir hem de sindirimi kolaylaştırır.

2. Oruç tutarlarda gündüz kan hacminin azaldığı, doku suyunun azaldığı ve sonuçta küçük tansiyonun düştüğü, kalbin rahatladığı bilimsel araştırmalar sonucu anlaşılmıştır.

3. Oruç tutan kişinin sinir sistemi de bir rahatlama içindedir. Bir ibadeti yerine getirme mutluluğu gerginlikleri azaltır ve sıkıntıları giderir.

4. Oruç düzenli beslenmeyi sağlar. Ancak aç kalacağım korkusuyla sahur ve iftarda aşırı şekilde yemek yenirse bu maddi menfaat elde edilemez. Ayrıca sindirimin kolaylaşması için de kesin bir farz olan namaz ibadetini eda etmek gerekir.

5. Oruç kötü alışkanlıkları giderir. Özellikle sigara, alkol gibi kötü alışkanlıklar Ramazan'da rahatlıkla bırakılabilir.

NOT: Oruç, insanı hasta yapmaz. Oruç zayıfları kuvvetlendirir, zihinleri açar, Allah Teâlâ, faydalı şeyleri emreder. Zararlı şeyleri emretmez. Orucun uzmanlar tarafından açıklanan daha birçok faydaları vardır. Ancak oruç tutamayacak derecede ciddi bir hastalığı olan kişiler helal ve haramlara dikkat eden işinin ehli bir doktora danışarak alacakları bilgiye göre davranabilirler. Daha sonra sağlıkları elverirse gününe gün kaza ederler. İyileşme imkânı bulunmayan hastalarla, oldukça yaşlıların tutamadıkları gündelik oruçları için fakirlere fidye öderler. Ödemeleri gereken bu bedele Fidyeye(Fitre) denir. Bu da ortalama bir kişinin bir günlük (en az iki öğün) yiyeceğinin bedelidir.

Oruçla ilgili bilinmesi gereken çok önemli bazı temel konular vardır:

1. Orucun şartları nelerdir? Kimlerin oruç tutması zorunludur?
2. Oruç hangi hallerde bozulur? Bozulursa ne olur?
3. Kefaret orucu ve kaza orucu nedir? Bunları gerektiren durumlar nelerdir?
4. Farz olan oruç nedir? Adak ve nafile oruç nedir?

Ancak bütün bunlar birer ilmihal konusudur. Burada zaman ve imkân darlığından bunların ayrıntısına giremeyiz. Bunlar ilgili kitaplardan okunarak ve işin uzmanlarından sorularak öğrenilebilir.

Ramazan'da Oruç Dışında Yapılacak İbadetler

A. Teravih Namazı: Ramazan'da yatsı namazından sonra vitir namazından önce kılınır.

Bu namaz;

-20 rekat olup sünnettir. Kadın erkek herkes kılmalıdır. Özellikle çocuklarımıza camilere götürerek bu tür ibadetlere alıştırmalıyız. En güzel eğitim yerinde ve yapılarak verilen eğitimidir.

- Hem evde, hem camide tek başına veya cemaatle kılınabilir. Ancak cemaatle kılınması daha uygundur.

B. Kur'an Okumak: Ramazan ayında yapılan bir diğer ibadet de Kuran okumaktır. Kur'ân-ı Kerîm tek başına okunacağı gibi bir kişinin okuması, diğerlerinin dinlemesi şeklinde mukabele olarak da karşılıklı okunabilir. Ramazan ayı Kur'ân ayıdır. Kur'ân-ı Kerîm bu ayda indirilmiştir ve Cebrail (a.s.) her sene Ramazan ayında gelerek o ana kadar indirilmiş olan Kur'ân ayetlerini Peygamberimiz (s.a.v.) ile karşılıklı okumuşlardır. Peygamberimiz (s.a.v.) vefat etmeden önce de bütün Kur'ân-ı Kerîm'i bu şekilde karşılıklı iki kere bitirmiş, hatmetmişlerdir.

Bu nedenle bir gelenek halinde bu hatim işi asırlardır devam etmektedir. Ancak Müslümanlar Allah'ın ne dediğini, maksad ve muradını anlamak için manasını da okumalıdır.

C. Fıtır Sadakası: Zengin evinde bulunan her insan için bir fitre (bir günlük ortalama yiyecek parası) fakirlere verilir. Ülkemizde her yıl Fıtır Sadakası'nın asgari miktarı müftülüklerce tesbit edilir, açıklanır. Bunun Ramazan'da, mutlaka Bayram'dan önce fakire verilmesi gerekir.

D. Zekat İbadeti: Belli mal türlerinin belirli bir bölümünü ($1/40 = \%2,5$) Allah Teala'nın belirlediği bir kısım insanlara mülk olarak vermek gerekir. Bunu da temel ihtiyaçların dışında 80 gr. altından fazla bir yıldır birikmiş fazlalık parası veya o değerinde bir serveti ve eşyası olan zengin Müslümanların vermesi gerekir. Zekat apayrı bir araştırma konusudur.⁷ Burada sadece şunu belirtmek isteriz ki Zekat yılda bir kez senenin her mevsiminde verilebilir. Ancak özellikle ülkemizdeki Müslümanlar bu mâlî/ekonomik ibadeti Ramazan Ayı'nda vererek fakir fukaranın bu kutsal oruç ve Kur'an ayını daha mutlu ve rahat bir halde geçirmelerine yardımcı olurlar. Bu adet Ramazan ayında sosyal ve ekonomik hayatta bir takım değişikliklerin görülmesine de vesile olur.

Zekat konusunda kısaca şunu söylemek gerekir ki bu da Allah'ın kesin bir emridir. Zekat vermek Farzdır.⁸ Bu ibadeti yapmayan günahkâr olur, inkâr eden dinden çıkar.

Zekat ve sadakalarımızı mutlaka vermeli, fakir fukaraya mutlaka infak etmeliyiz. Çünkü;

1. Toplumda mali denge farklıdır bu da doğaldır. Zekat zenginle yoksulun kaynaşmasını sağlar. Kıskançlıkları giderir, mülkiyet düşmanlığını azaltır.

2. Zekat çalışamayanlara hayat imkanı verir. Toplum kalkınır, devlet güçleşir.

3. Zekat kişiyi cömertliğe, diğergamlığa alışır. Cimrilikten korur.

4. Zekat servetin bir şükrüdür. Şükür malı artırır. Dolayısıyla zekat malı temizler, korur, artırır ve ekonomiyi canlandırır. Toplum bir bütündür. Zengin servetini topluma borçludur. Toplumun yoksullarını gözetmelidir.

5. Zekat sayesinde hem mal, hem nefis arınır, saflaşır, temizlenir. Sosyal adalet sağlanır. Ayrıca o para fakirin hakkıdır. Mal Allah'ın emanetidir. Emanet yerine ulaşmış olur.

6. Zekat ahiret için yapılan en güzel yatırımdır. Ahirete azıksız gidilmez. Bu vesileyle insan büyük ecir ve geniş rahmeti kazanır. Azaptan kurtulup, rahmete ulaşır. Her iki cihanda mutlu olur.

Kur'ân-ı Kerîm'de zekat, sadaka ve infakla ilgili pek çok ayet vardır. Ancak burada zekat verirken dikkat edilmesi gereken bazı hususlara değinmekte yarar görüyoruz. Bir müslüman mutlaka fakire yardımcı olmalıdır. Yardımcı olurken de şu hususlara özellikle dikkat etmelidir:9

1. Yardımı sırf Allah rızası için vermeli, minnet ve eziyet etmemelidir.

2. Fakirin gönlünü almalı, ona hoş şeyler söylemelidir. (Bakara 2/263; İsra 17/28.)

3. Malın değersizini değil, kendinin de alabileceği iyi ve değerlisini vermelidir. 10

4. Fakirlikten korkmamalı. Cimrilik ve israftan kaçınıp, orta yolu tutmalıdır.11

5. Yardımı mümkün mertebe gizli vermeli, riya ve reklam yapmamalıdır. 12

6. Araştırıp gerçekten muhtaç olana yardım etmelidir. Yardım için son anı beklememelidir. 13

7. Tarihteki zenginlerden ibret almalı; yaptığı yardımı çok görmemelidir. 14

Bir Ayetin Düşündürdükleri

“Onlar gayba (görmeden, tatmadan) iman eder/inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine verdiklerimizden (mal vs.) infâk ederler (Allah yolunda harcarlar).”¹⁵

İnfâkta Dikkat Edilecek Hususlardan Bazıları

1. Normal şartlarda sadakaya muhtaç hale gelecek kadar sadaka vermek doğru değildir. (“mimmâ” daki “min” “bazısını, bir kısmını” demektir.)

2. Başkalarının malından değil, kendi malından vermek gerekir. (razeknâhum)

3. Mal Allah'ındır. Veren emanetçidir. Bu duyguyla verip, verdiği verdiğini minnet etmemek gerekir. (“kendilerine verdiklerimizden” kısmı bunu anlatır.)

4. Yardımın makbûl olması için ihtiyaç olan yere vermek lazımdır. (“infâk ederler” kısmı bunu anlatır. “Zarûrî ihtiyaç” demek olan “nafaka” ile aynı kökten türemişlerdir.)

5. İnfâk sadece mal ile değil, ilim ve fikirle, güç ve kuvvetle, ihtiyaç duyulan her türlü şekilde olabilir. (Ayetteki “Mâ=O şeyler, nesnelere...” kısmı umumiyet/genellik ifade eder. 16

..... 1)Bakara 2/183-187.2)Bakara 2/185; Kadir 97/1-5.3) Bakara 2/183.4) Hud 11/69-70.

5)

Buhârî, Nikâh, 72; Müslim, Nikâh, 107.

6)

Tevbe 9/60.

7)

Zekat konusunda pek çok eserden faydalanılabilir. Özellikle şunları tavsiye ederiz: Hamdi Döndüren, Delilleriyle İslam İlimhali, s. 484 vd.; Ali Rıza Demircan, İslam Nizamı, I, 35-40.

8)

Tevbe 9/103; Mearic 70/24; Bakara 2/43, 110; Nur 24/56.

9)

Bakara 2/263-272; Ra'd 13/22; İnsan 76/9. Leyl 92/17-21.

10)

Bakara 2/267; Al-i İmran 3/92.

11)

Bakara 2/3, 268; Nisa4/ 37; İsra 17/26-30; Furkan 25/67.

12)

Bakara 2/264, 271; Nisa 4/35-39.

13)

Bakara 2/177, 215, 254, 273; Nisa 4/ 36; Nur 24/33; Münafikun 63/10-11; İbrahim14/31, 44.

14)

Müddessir. 74/6. İbrahim 14/45; Kehf 18/32-46; Kasas 28/76-83; Kalem 68/17-33.

15)

Bakara 2/3.

16)

Bediüzzaman Said Nursî, Sözler, 25. Söz, s. 343-344; Suat Yıldırım, Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerine Giriş, s. 136-137.